

Третій аспект пов'язаний із позиційністю дослідниці. Досвід системного знецінення як знавчині впливає на формулювання дослідницьких запитань, а нормативна інтуїція щодо наявної несправедливості створює ризик самопідтвердження: дослідження перетворюється на називання несправедливим того, що заздалегідь було відчуте як несправедливе. Коли йдеться про несправедливість, неможливо й некорисно ігнорувати існування особистої нормативної позиції, бо це лише приховає упередження, а не врахує його під час інтерпретації. Повне розкриття позиціювання дослідниці (standpoint) в публікаціях не усуне її упереджень, але дасть читачкам і читачам інструмент для того, щоб самостійно врахувати їх під час взаємодії з текстом.

Зрештою, найбільшим викликом є увиразнення межі між *вивченням* феномену та його *виправленням*. І, хоча одна філософська розвідка епістемічного насильства не може претендувати на те, щоб змінити світ, дослідниця має зробити все можливе для того, щоб ця розвідка принаймні не посилювала наявні пригнічення. Таке дослідження не може обмежуватися вдосконаленням теоретичного апарату. Воно має містити систематичну рефлексію щодо меж аналітичної мови, позиційності дослідниці та практик виробництва знання.

Бібліографія

Medina, J. (2013). *The Epistemology of resistance: Gender and racial oppression, epistemic injustice, and resistant imaginations*. Oxford University Press.

Smith, J. A., Flowers, P., & Larkin, M. (2022). *Interpretative phenomenological analysis: Theory, method and research* (2nd edition). SAGE.

Публічність записів роботи дронів в контексті російсько-української війни

Олександра Ференець

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Завдяки широкому доступу до інтернету та використанню різноманітних медіа, російсько-українська війна є дуже публічною. Загальнодоступним часто стає й такий аспект війни, як сам акт вбивства: зокрема, за допомогою безпілотників, відео з яких протягом останніх кількох років заповнили мережу (Батальйон безпілотних систем «Чорна Стріла», 2025). Записи, на яких дрон скидає снаряд і ворожа автівка злітає в повітря чи дрон-камікадзе влучає в окупанта, що тікає, стають контентом, який щоденно

поширюється, репоститься, переглядається.

Онтологічно такий феномен міг бути спровокований бажанням українців бачити страту «відкрито видимого» тіла російського солдата. За Філіпом Саразіном, тіло є «відкрито видимим», коли зводиться до загального образу, зразка (Sarasin, 1998). Саме такий загальний образ «тіла окупанта» ми бачимо крізь медіум дрона. Знищення ворога за допомогою безпілотної, з подальшим поширенням відеозапису, стає своєрідною сучасною публічною стратою. Споглядач запису переносить російського солдата в фантазматичну картину, проєктуючи на його смерть емоції, викликані травмою війни.

Водночас ця «страта» втілюється зі значної відстані, що унеможливорює ефект уприсутнення, доволі сильний за безпосереднього руйнування та вбивства (Gumbrecht, 2004). За Гаруном Фарокі, зображення, яке бачить оператор дрона та згодом — ми з екранів своїх смартфонів, є фантомним, таким, яке ми ніколи не змогли б побачити самотійно, на власні очі (Farocki, 2004). Сама можливість такого споглядання є незвичною, неприродною, такою, що потребує особливої рефлексії.

Рефлексія відбувається, зокрема, в мистецтві. Яскравим прикладом такого дослідження «фантомної страти» є робота Лесі Хоменко «Я — куля», створена на основі запису з дрона-камікадзе (Хоменко, 2025–2026). У ній глядач існує в моменті за секунду до влучання в ціль, перебираючи на себе роль зброї. Отже, «Я — куля» здійснює спробу персоналізації дереалізованого зображення.

Отже, споглядання «фантомної страти» зумовлене травматичним досвідом та пом'якшене, власне, «фантомністю». Це явище, безумовно, потребує подальшого осмислення та аналізу, проте гарно демонструє, як технології впливають на нашу реальність та формують її.

Бібліографія

Батальйон безпілотних систем «Чорна Стріла» (2025, 16 листопада). *Ударні дрони підрозділу працюють без пощади* [Відео]. Instagram. <https://www.instagram.com/reel/DRHW1E7iAaR/>

Gumbrecht, H. U. (2004). *Beyond meaning. In Production of Presence: What meaning cannot convey*. Stanford University Press.

Хоменко, Л. (2025–2026). *Уявна відстань* [Виставка]. Київ, PinchukArtCentre. <https://pinchukartcentre.org/exhibitions/uyavna-vidstan>

Sarasin, P. (1998). Der öffentlich sichtbare Körper: Vom Spektakel der Anatomie zu den «psychologischen Kuriositäten». In Philipp Sarasin and Jakob Tanner (Eds.), *Physiologie und industrielle Gesellschaft: Studien zur Verwissenschaftlichung des Körpers im 19. und 20. Jahrhundert* (pp. 419–452). Suhrkamp Verlag.

Farocki, H. (2004). Phantom Images. *Public*, (29), 12–22. <https://public.journals.yorku.ca/index.php/public/article/view/30354>